

Samarbetsgruppen för vatten- och havsvård

Möte II/2019
Tid: 12.11.2019 klo 9.30-12
Plats: Kauhavan lentohotelli (Loppusuora 22, kulku Sotakouluntien kautta /
passage via Sotakouluntie)

PM:

Öppnande av mötet och konstaterande av närvarande

Mötet öppnades kl. 9.30.

Val av protokolljusterare

Till protokolljusterare valdes Peter Remahl och Carina Rönn.

Föregående mötes protokoll (bilaga 2)

Vid mötet läste man upp det justerade protokollet från föregående möte. Huvudtemat vid förra mötet var ytvattens status.

Kvantitativ och kemisk statusklassificering av grundvattenområden

Det görs två olika klassificeringar av grundvattnen. Den första klassificeringen enligt kapitel 2a i lagen om vattenvårds- och havsvårdsförvaltningen görs utgående från hur området lämpar sig för vattenförsörjning och då delas förekomsterna in i klasserna 1, 2 och E. Den andra klassificeringen görs enligt vattenvårdsstatus och den görs var sjätte år för grundvattenområden. Klassificeringen görs nu för tredje gången. Grundvattenområdena klassificeras i god och dålig status både när det gäller kemisk och kvantitativa egenskaper.

Tilda Rantataro berättade om klassificeringen av grundvatten enligt lagen om vattenvårds- och havsvårdsförvaltningen. I klassificeringen av grundvatten enligt lagen om vattenvårdsförvaltningen baseras arbetet främst på existerande uppgifter, undersökningar i fält kan göras endast i få fall. Olika skeden i klassificeringen är beredningen, kungörelseskedet och slutskedet. Under beredningen tar man reda på uppgifter om vattentäkt samt går igenom gamla undersökningar. I kungörelseskedet lägger man ut kungörelsen, begäran om utlåtanden och ett pressmeddelande samt information till markägare och kungörelsetiden pågår minst en månad. I slutskedet behandlas responsen som getts under kungörelsetiden och skriver bemötanden till responsen. Grundvattenområdena klassificeras på basis av hydrogeologisk information och uppgifter om vattentäkt. Till slut ges ett besked om de nya klasserna och avgränsningar av grundvattenområdet. Till sist görs uppdateringar i geografiska data och andra datasystem.

I NTM-centralen i Södra Österbottens område finns sammanlagt 40 kommuner och innan den nya klassificeringen inleddes fanns det 461 klassificerade grundvattenområden. En ny sak i klassificeringen är E-klassificeringen som görs på basis av ytvatten- eller markekosystem som är

beroende av grundvatten och i det arbetet har NTM-centralens naturskydds-enhet stått till hjälp. Samrådet har redan genomförts eller pågår som bäst i 21 kommuner. Arbetet är färdigt i 16 kommuner och under beredning i 18 kommuner. För övriga kommuners del är meningen att samrådet ska ordnas innan slutet av år 2020. Några tiotals E-objekt har hittats.

Anne Petäjä-Ronkainen berättade om statusklassificeringen av grundvattenområden. Den riksomfattande statusklassificeringen av grundvattenområden är inte ännu färdig, men i NTM-centralen i Södra Österbotten har klassificeringen färdigställts. Både den kemiska och kvantitativa statusen ingår som en del i klassificeringen. Grundvattenområdenas klassificering sker enligt indelningen i god eller dålig status.

Jord- och skogsbruk, bosättning och markanvändning, industri och företagsverksamhet, trafik och väghållning, transporter längs landsvägar och järnvägar, marktäkt, luftföroreningar, förorenade markområden, annan verksamhet som inverkar på den kemiska statusen samt historiska föroreningar påverkar klassificeringen av grundvattnens status. Då den kvantitativa statusen klassificeras, görs en bedömning över om grundvattenuttaget är för stort eller om det är hållbart. Ett grundvattenområde kan klassificeras som kvantitativt riskområde om vattenuttaget är för stort eller om grundvattennivån sjunker på grund av annan verksamhet (t.ex. marktäkt eller dikningar). Vid klassificeringen av grundvattenområdenas status stöder man sig tämligen mycket på riskbedömningar, eftersom prover inte tas på alla grundvattenområden. Endast på grundvattenområden som klassificerats som riskområden görs noggrannare bestämning.

Fler områden har nu klassificerats som riskområden än under den tidigare perioden. Kvar finns ännu 32 områden under utredning, som inte har klassificerats. För närvarande finns 58 riskområden och antalet har ökat i jämförelse med tidigare perioder.

I jämförelse med den tidigare perioden har en större del av objekten klassificerats med dålig kemisk status. Under föregående period hade 17 objekt dålig kemisk status, medan antalet denna period är 19. Objekten är delvis samma som under föregående period och delvis nya. Det som främst orsakat att grundvattenområdena klassats med dålig status är allt för höga halter av näringsämnen, klorid och metall. Bebyggelse, djurgårdar, åkerbruk och pälsproduktion utgör källor för ammonium och nitrat. Näst mest förekommer objekt som förorenats av klorid. Kloriden kommer från väghållningen.

Under den tredje perioden fann man fem områden med kvantitativ risk. Under första och andra perioden fanns inga riskområden, för då kunde man inte ännu identifiera områden med kvantitativ risk.

Sammanlagt 19 områden som är viktiga eller lämpar sig för vattenanskaffning har dålig status. Endast områden som är viktiga för vattenanskaffning granskas med tanke på kvantitativ status. Sammanlagt finns fem områden med kvantitativ risk, varav endast ett område har dålig kvantitativ status och de andra har god status.

Diskuterades, huruvida källflöden hör till E-klassen. Tilda Rantataro berättade att ekosystem som direkt är beroende av grundvatten hör till E-klassen.

Heli Jutila önskade att man hittar effektiva åtgärder som påverkar grundvattnens status. Anne Petäjä-Ronkainen berättade att guiderna uppdateras med tanke på åtgärder som riktas till grundvattnen.

Minna Hakala frågade om eventuella faror ingår i riskbedömningen. Anne Petäjä-Ronkainen berättade att det finns så många områden att det inte är möjligt att kontrollera alla med besök i terrängen. Riskerna bedöms bl.a. utgående från granskningar på kartan. Minna Hakala frågade om NTM-centralen i Södra Österbotten kan kontakta kommunen när det gäller riskbedömningen. Anne Petäjä-Ronkainen berättade att man kontaktar kommunen. På riskområdena finns uppföljning och åtgärder för hur påverkan sker. Ett sätt är att utarbeta en skyddsplan. Petäjä-Ronkainen berättade att trenderna för skadliga ämnen är nedåtgående, med andra ord har läget blivit bättre. Nu finns det mer uppgifter att fås om grundvattenområdena. Gällande vissa skadliga ämnen finns också stigande trender. Ammonium och nitrat är de största riskfaktorerna för grundvatten.

Ytvattens status

Anssi Teppo berättade om klassificeringen av ytvattnen. Efter förra mötet har uppgifter om vattnens status uppdaterats i datasystemen för vattenvården, särskilt när det gäller vattnens kemiska status. Kartan över ekologisk status är dock i stort sett samma som den som presenterades i juni. Bristerna i bedömningen av den ekologiska statusen i några små sjöar och åar har kompletterats under hösten.

Ändringar som noterats i den ekologiska statusen då man jämför andra och tredje perioden är att i sju sjöar har statusen förbättrats och i sex vattendrag har den försämrats. Den ekologiska statusen i Alajärvi har blivit betydligt bättre. Status i Ähtärinjärvi har sjunkit från god till måttlig. I femton åar har statusen blivit bättre och i tio åar sämre. De åar där den ekologiska statusen har försämrats är små åar. När det gäller kustvattnen är situationen allmänt sett att statusen har försämrats något, särskilt i Bottenviken.

När det gäller den kemiska statusen i vattendragen är den stora kvicksilverhalten i fiskarna ett problem särskilt i humusvatten, som det förekommer mycket av i de österbottniska landskapen. Särskilt små och grunda humusvatten i avrinningsområdenas källflöden utgör problematiska platser. I flera vattendrag har den kemiska statusen förbättrats, bl.a. i nedre loppet av Kyro älv, i Närpes och i Lappo å. I Kyro älv och Närpes å har kadmium- och nickelhalterna sjunkit.

De internationella besluten påverkar i stor utsträckning den kemiska statusen i vattendragen, särskilt när det gäller kvicksilver och bromerade flamskyddsmedel. Det behövs internationella beslut så att det går att begränsa halten av olika kemiska ämnen i vattendragen.

Försurningsläget har under bedömningsperioden 2012-17 förbättrats i de problematiska åarna. Försurningen har en avgörande effekt på metallbelastningen i åarna bl.a. när det gäller nickel och kadmium. Försurningsläget hösten 2019 har inte beaktats i nuvarande klassificering. Konstaterades att i ljuset av de nyaste resultaten är man kanske tvungen att ändra litet på den kemiska klassificeringen av vattnen.

Bedömningen av den kemiska statusen riktar sig till vattnet, inte bottendjuren. Heli Jutila berättade att i den obligatoriska kontrollen finns uppgifter om bottendjur och andra organismer som kunde utnyttjas vid bedömningen av grundvattnens status.

Att vattnet är brunt syns inte i resultaten av bedömningen av vattenförekomsternas ekologiska status. Det har kommit mycket respons om saken från invånarna, för den bruna färgen anses vara ett problem i vattendragen. I nuläget är vattnets humushalt eller färg inte ett klassificeringskriterium och därför beaktas det inte.

Anne Petäjä-Ronkainen berättade att problemet med mörkt vatten även förekommer i grundvattnet, d.v.s. att humusmängden i vattendragen ökar. Grundvattnets status bör också beaktas på andra platser än endast grundvattenområdena.

Marko Paloniemi från Etelä-Pohjanmaan kalatalouskeskus berättade att kvicksilverhalten i Kyrkösjärvi, Kalajärvi och Hirvijärvi har följts upp genom att mäta halterna i gös. De halter som förekommer i gösen är små i Kyrkösjärvi. I Hirvijärvi är fiskbeståndet helt annorlunda och kvicksilverhalten är större än i Kyrkösjärvi. Under en lång tid har kvicksilverhalten sjunkit. Om sjön är liten och mörk, kan kvicksilverhalten vara hög.

I början av år 2020 är det meningen att informera om ytvattnens kemiska status både nationellt och regionalt.

Om grundvattnens status kommer man att informera i slutet av året både på nationellt och regionalt plan.

Aktuellt inom vatten- och havsvården 2020

Vincent Westberg inledde en överblick i aktuella ärenden år 2020.

- Utarbetandet av åtgärdsprogrammen och förvaltningsplanerna inom vattenvården 2020

Nästa år utarbetas utkastet till förvaltningsplan och åtgärdsprogram för den tredje perioden (2022-27) inom vattenvården. Bedömningen av yt- och grundvattnens status har nu blivit färdiga och följande skede är att planera åtgärderna som riktar sig till vattendrag med sämre status än god samt vattendrag i risk. Det centrala i planeringen av åtgärderna är belastningsuppgifterna och bedömningen av dem. Skogsbrukets belastning på vattendragen har fortfarande inte granskats. Den specifika belastningsbedömningen för skogsbruket är snart färdig och 29.11. publiceras nya forskningsresultat om ämnet i MetsäVesi-projektet. Eventuella nya belastningsresultat beaktas i processen som bedömer effekterna av människans verksamhet. Om belastningstalen från skogsbruket ökar, minskas belastningens andel från den naturliga ursköljningen eller andra belastningskällor, såsom jordbruket.

För planeringen av åtgärderna har man berett branschvisa guider. En del av dessa har redan fått kommenteras av samarbetsgruppen, en del är ännu under arbete. Guiderna om åtgärder som gäller grundvatten och förorenad mark, skadliga ämnen och skogsbruket-torvproduktionen är ännu under arbete. I guiderna berättas vilka åtgärder bör planeras för att minst god status ska kunna nås i vattendragen. Följande guider blir snart klara: jordbruket, pälsdjursproduktion och sura sulfatjordar, vattenbyggande, reglering och restaurering samt samhällen.

Målet för vattenvården är att senast år 2027 ska alla ytvatten ha minst god ekologisk status. Målet för grundvattnen är att uppnå kemiskt och kvantitativt god status. Det är möjligt att Finland föreslår avvikelser från dessa mål, d.v.s. lägre miljömål för sådana vattenförekomster, där det finns naturliga orsaker till avvikelserna, såsom sura sulfatjordar. För att ställa målen för den tredje perioden har man tillsatt en nationell arbetsgrupp som leds av Miljöministeriet och som senast i slutet av januari 2020 ska dra upp linjer för hur avvikelser kan användas.

Åtgärderna inom vattenvården behandlas vid samarbetsgruppens möte på våren. Samrådet för vattenvårdsplanerna inleds i oktober 2020 och pågår i sex månader.

Samrådet om uppföljningsprogrammet för havsvården

Hans-Göran Lax berättade om uppföljningsprogrammet för havsvården och samrådet kring det. Uppdateringen av uppföljningsprogrammet för havsvården görs för åren 2020-2026. I uppföljningsprogrammet strävar man efter att samla mer data om havets status. Målet är att utvidga och precisera programmet. Exempelvis en ny sak som kommer att ske inom havsvården är uppföljningen av kärnväxter längs kusten norr om Kvarken. En ny artgrupp som kommer att omfattas av uppföljningen är blåmusslan, som kompletteras bl.a. uppföljningen av blåstång. Det är också meningen att skadliga ämnen ska följas upp i sedimentprofilerna. Det finns ganska dåligt med uppgifter om buller under vattnet och om fiskbeståndets status i havsområdena. Uppföljningen fordrar resurser. Samrådet om uppföljningsprogrammet pågår 20.1-7.3.

Också uppdateringen av åtgärdsprogrammet inom havsvården har börjat. Programmet uppdateras vid sidan av förvaltningsplanerna inom vattenvården och en del av åtgärderna betjänar både vatten- och havsvården.

Heli Jutila sa att resultaten från de obligatoriska kontrollerna skulle kunna utnyttjas vid statusbedömningen. Nytt som är på kommande: ett GIS-datasystem över arter där man kan föra in uppgifter.

Planeringen av havsområden hör starkt samman med havsvården. Gällande planeringen av havsområden har det ordnats regionala workshoppar även i Österbotten och Mellersta Österbotten.

Beslöts att planeringen av havsområden kunde presenteras vid samarbetsgruppens möte år 2020.

Övriga ärenden

Efter mötet ordnas ett informationsmöte om effektiviseringsprogrammet för vattenvården.

Följande möte

Följande möte ordnas våren 2020, då man behandlar de preliminära åtgärderna för vattenvården. Preliminärt hålls mötet i Mellersta Österbotten.

Mötet avslutas

Mötet avslutades kl. 11.35.

Bilagor:

1. Gruppens medlemmar och ersättare 2019-2020
2. Presentationer